

Woensdag 30/09/1914 - ochtendeditie

Uit Breda meldt men ons:

De stoomtram Breda-Antwerpen zal te beginnen met morgen niet verder gaan dan de Nederlandse grens (station Wernhout). De toestand in de landstreek rondom Antwerpen wordt thans te gevaarlijk geacht.

Van Wernhout af kan men per omnibus op Belgisch gebied verder reizen. Er zal getracht worden, deze omnibusdienst te doen aansluiten aan de trams van en naar Breda.

Uit Eindhoven meldt men ons:

De ganse dag, van de vroege ochtend af, voert de Meierijsche tram van de Belgische grens grote massa's Belgische vluchtelingen hierheen.

Uit Baarle-Nassau wordt aan het Dagblad van Noord-Brabant gemeld:

Er worden ernstige dingen in de Kempen verwacht, talloze vluchtelingen komen hier aan. Bij honderden trekken zij met hun karretjes en huisraad langs de wegen en zoeken veiligheid in het gastvrije Nederland. Ze vertellen, dat de Duitsers, die van plan schijnen te zijn op Antwerpen aan te rukken, begonnen zijn de Kempen en heel Noord-België schoon te vegen; ze worden te Turnhout elke dag verwacht.

De zusters van het Heilig Graf uit Turnhout zijn naar hier gevlucht.

Alle krankzinnigen uit Geel hebben ook de vlucht genomen.

Alle vluchtelingen, die hier aankomen worden gevaccineerd.

Men schrijft ons uit Zeeuws-Vlaanderen:

Nu de Belgische troepen de Duitsers zoveel mogelijk uit de provincies Oost- en West-Vlaanderen houden, begint er meer kalmte te komen onder de Belgische grensbewoners van wie de meesten gereed stonden om bij het minste gevaar met pak en zak over de Nederlandse grens te komen. Dagelijks keren van hier hele scharen vluchtelingen naar hun haardsteden terug.

Berlijn, 29 september.

Het grote hoofdkwartier meldt vanavond: Gisteren heeft het Duitse belegeringsgeschut het vuur geopend op een deel der forten van Antwerpen.

Een uitval van Belgische troepen gericht tegen de Duitse troepen, die Antwerpen insluiten, is afgeslagen.

Brussel, 29 september. Het college van schepenen deelt de bevolking door aanplakking mee, dat het gedurende de afwezigheid van burgemeester Max de gemeentezaken afdoet en voor handhaving der orde zorgt. Het maant de bevolking nadrukkelijk aan, zich rustig te houden.

Zondag is de dag volkomen kalm verlopen.

Oostende, 29 september. Zaterdag arresteerden de Duitsers te Aalst 26 burgers. Zij wilden hen nopen een verklaring te tekenen, waarin werd toegegeven, dat de bevolking op de Duitsers had geschoten.

De Duitsers lieten in het gevecht 40 burgers voor de troep uitgaan. Van dezen zijn verscheidene door de Belgische troepen gedood. Een priester herkende onder de gevangenen die te Gent aangekomen waren een Duits soldaat, die vijf burgers had vermoord.

Uit België.

Het bombardement van Mechelen (het derde) heeft ontzaglijke schade aangericht. Geen wijk is gespaard gebleven.

Naar een katholiek blad meldt is kardinaal Mercier nog tot zondagavond half zeven te Mechelen gebleven. Toen is hij naar Antwerpen gekomen, waar hij zijn intrek genomen heeft in het Johannes Berchmans-gesticht op de Meir.

Bij zijn vertrek was aan het aartsbisschoppelijk paleis nog weinig of geen schade toegebracht. Hoe het met de kerken gesteld was, wisten de geestelijken, die hem vergezelden, niet te zeggen.

Het doel van de Duitsers met deze beschieting van Mechelen was de stad te doen ontruimen om er hun zwaar geschut op te stellen tegen de forten van Walem en St. Katelijne-Waver.

Ze hebben maandagmorgen nog een tijd lang de beschieting van Mechelen voortgezet en hebben daarna hun kanonnen gericht op de bovengenoemde forten.

Dit bombardement moet, naar wij in een later bericht lezen, geen noemenswaardige schade hebben aangericht en is, na beantwoord te zijn, tegen de middag opgehouden.

Behalve Mechelen, hebben de Duitsers Heist-op-den-Berg, Westmeerbeek, Noorderwijk en Morkhoven bezet.

Waarschijnlijk zijn het dezelfde troepen, die door Belgisch Limburg gekomen zijn, Beverlo en Leopoldsburg beschoten hebben en slag hebben geleverd met onze voorposten tussen Mol en Geel.

Overall hebben ze de dorpingen opgejaagd naar Antwerpen, waar zondag de hele dag weer vluchtelingen bij duizenden toestroomden,

stropelend onder de droeve last van alles wat ze nog hebben kunnen redden.

Zondag hebben de Duitsers een trein van Hamont naar Antwerpen onder vuur genomen.

De Nieuwe Gazet vertelt daaromtrent:

“De enkele vreedzame reizigers, die te Hamont waren ingestapt in de vaste overtuiging ongestoord Antwerpen te bereiken, waren niet weinig verwonderd te Balen-Wezel de trein te zien stoppen. Dit is de laatste halte voor Mol en de chef had bericht ontvangen dat de laatste plaats door Duitse troepen was bezet.

Het oponthoud duurde niet lang, want na een half uur kwam er telegrafisch bericht uit Mol dat alle gevaar was geweken en de trein kon doorkomen. Dit was een list, door de bevelvoerende officier van de Duitse troepen te Mol gebruikt om de trein in handen te krijgen.

Deze vervolgde dus zijn weg. Te Mol, naar gewoonte willende stoppen, werd men echter met geweervuur ontvangen, gericht op de locomotief en op de onmiddellijk volgende wagen.

De machinist en de stoker toonden een heldhaftige koelbloedigheid en stoomden uit alle macht vooruit. Ondertussen hadden vier militairen, in de wagon gezeten, zich dapper teweer gesteld. Een hunner was boven op de wagen gekropen, drie anderen stelden zich voor de vensters en zo beantwoordden zij het vijandelijke salvo naar best vermogen. Van Mol tot even voor Geel doorstond de trein het vuur.

De loopgang naast de compartimenten was gevuld met hulzen. De onzen hadden dus met voorbeeldige ijver de beleefdheden der Duitsers beantwoord. Ofschoon op hen niet werd geschoten, waren

de weinige reizigers in de andere wagons natuurlijk ontdaan van schrik toen zij te Geel aankwamen.

Men kan zich voorstellen met welke geestdrift het treinpersoneel en de soldaten hier werden ontvangen. Van hun heldhaftig gedrag zal aan de overheid verslag worden gedaan.

De locomotief en de tender waren met een groot aantal sporen van de Duitse kogels versierd. Eveneens de wagen die daar achter volgde.

De soldaten schatten het aantal Duitsers van Mol tot Millegem en verder tot Geel op wel tweehonderd. Het was een afdeling der troepen, welke de streek van Olmen, Balen en Leopoldsburg bezetten.”

Het voortdringen der Duitse soldaten in Belgisch-Limburg duurt, zo seint men ons van de Brabantse grens, steeds voort. Op het ogenblik staan zij tot slechts enkele kilometers van Turnhout af. Voortdurend hebben kleine schermutselingen plaats. Op de grenzen hoort men duidelijk het geweervuur en geknetter van het Duitse geschut. Maandagmiddag moet men de spoorbrug bij Mol in de lucht hebben doen springen. De verpleegden uit de grote krankzinnigeninrichting te Geel zijn voor de komst der Duitsers over de grenzen gebracht. Op de wegen, welke van de Belgische Kempen naar Eindhoven, Tilburg en Breda voeren, ziet men honderden vluchtelingen voorbijtrekken. Te Breda zijn alle hotels en vele pensions overvol en nog steeds komen vluchtelingen aan.

Bij Hoogstraten heeft men gisteren twee Duitse spionnen als boeren verkleed gevangen genomen.

Uit Turnhout seint men aan de Limburgse Koerier:

De Duitsers rukken geleidelijk op naar Antwerpen.

Zij trachten alle zich nog in het veld bevindende Belgische troepen voor zich uit te drijven tot in de Antwerpse fortengordel, om vervolgens de belegering te beginnen.

Van drie zijden rukken de Duitsers op Antwerpen aan: door hun operaties langs Aalst en Dendermonde uit het westen, door het nieuwe bombardement en de aanval op Mechelen uit het zuiden, en door het maken van een doorgang bij Turnhout uit het oosten.

Volgens een telegram uit Antwerpen aan het Dagblad van Noord-Brabant hebben de Duitsers te Doornik een wijk in brand gestoken.

Ze hebben er een oorlogsschatting van 2 miljoen frank geëist en een aantal notabelen gevangen genomen.

Een deel der Duitse troepen in Noord-Frankrijk trekt terug op Doornik, Bergen en Vlaanderen om tot dekking te kunnen dienen in geval het leger naar Duitsland zou moeten terugtrekken.

Boven Brussel is er, naar Belgische bladen mededelen, een Taube door een Belgische vlieger, na een hevig gevecht hoog in de lucht, neergeschoten.

Het Duitse vliegtuig viel, nadat de bestuurder getroffen was, op het oefeningsplein van St-Agatha-Berchem neer. De Duitse bestuurder was reeds dood en de waarnemende officier werd stervend opgenomen. De Belgische vlieger keerde behouden terug naar Antwerpen.

Over één der “wilde treinen” die zaterdag uit Mechelen zijn losgelaten, schrijft de Nieuwe Gazet:

Een dezer treinen is in duizelingwekkende vaart, men schatte zijn snelheid op 100 km in het uur, door de statie van Aarschot komen

gestoven. Waar die dampende bolide tot staan is gekomen, weten wij tot heden niet.

Te Gent zijn in de richting van Enghien enige wilde treinen losgelaten.

De Métropole meldt bij geruchte dat burgemeester Max niet, zoals de Flandre Libérale had geschreven, na zijn arrestatie op vrije voeten is gesteld, maar naar Verviers is gezonden, om van daar naar Duitsland te worden overgebracht.

Volgens de Métropole heeft de Antwerpse kamer van scheidsgerecht en verzoening voor de handel in granen en zaden in haar tweede vergadering het voorstel aangenomen om Oostenrijkers en Duitsers van het lidmaatschap uit te sluiten.

Men schreef ons maandag uit Vlaanderen:

Het doortastend optreden der Belgen gedurende de laatste dagen is met succes bekroond. De Duitsers zijn ver achter de Dender teruggeslagen op Asse, op een 12 km van Brussel, en men spreekt ervan dat de Duitse verliezen 2000 man zouden bedragen. De Belgen stonden gisterenavond te Denderleeuw.

Het is natuurlijk nog niet te zeggen, welke gevolgen deze nederlaag voor de Duitsers zal hebben, temeer daar de actie vandaag nog voortgezet zal worden, maar zeker is het dat de positie der Duitsers in dit deel van België er veel moeilijker op geworden is.

Over Mechelen is nog niet veel naders bekend. Wat het derde bombardement van deze open stad bijzonder hatelijk doet schijnen, is het feit, dat de beschieting begon op het uur dat alle kerken vol gelovigen waren.

Welke paniek daardoor ontstond laat zich denken. De beschieting begon om acht uur 's ochtends, zonder dat enige waarschuwing was voorafgegaan, uit drie verschillende richtingen: Boskapelle, Muizen Hofstade. Zeker 45 tot 50 projectielen per uur werden over de stad uitgestort.

De stoffelijke schade is groot en buitendien vallen vele mensenlevens te betreuren.

De forten van Walem en St-Katelijne-Waver gelukte het door hun vuur de vijandelijke kanonnen het zwijgen op te leggen, doch hoe en wanneer eigenlijk aan de beschieting een einde is gekomen is op het ogenblik dat ik dit schrijf nog niet bekend.

Men schrijft ons uit Vlaanderen maandagavond:

In de afgelopen nacht zijn de Duitsers met grote versterkingen weer op Aalst aangetrokken; de plaats werd heftig beschoten, doch 's middags hielden de Belgen de bruggen over de Dender nog in bezit. De hele dag stroomden er te Gent vluchtelingen binnen, die een liefderijk onderdak vinden in het grote paleis, bekend door de bloementoonstellingen van het vorig jaar. Ook reden Rode-Kruiswagens af en aan.

Het gerucht dat de Duitsers de stad hernomen hebben, wordt vanavond nog niet bevestigd.

Over de inhechtenisneming van burgemeester Max zult ge wellicht uit Brussel nadere berichten ontvangen.

De inlichtingen, die de dagbladen daarover geven, zijn verward en er blijkt alleen uit dat de oorzaak een twist zou zijn, ontstaan over het niet-betalen der van de hoofdstad geëiste schadevergoeding. Het rekwireren zonder betaling zou daardoor weer begonnen zijn en

hiertegen zou Max zich hevig verzet hebben, met het gevolg dat men hem onschadelijk heeft willen maken; een maatregel, die er zeker niet toe leiden zal de zaken in Brussel in een beter spoor te brengen.

Ingezonden brief.

In de Nieuwe Rotterdamse Courant van zaterdag 26 dezer lees ik van een gebeurtenis te Linden, bij Leuven, waar het kasteel van de familie Van Blankenhagen zou zijn verwoest. Daar ik het dorp Linden zeer goed ken, acht ik het goed, enkele punten in het licht te stellen. Het Rode Kasteel (Le Château Rouge), dat bewoond wordt door de heer en mevrouw Van Blankenhagen, is het eigendom van graaf Louis de Beaufort, burgemeester van de gemeente Linden. Graaf de Beaufort bewoont zelf het Grote Kasteel, een twee- à driehonderd meter van het Rode Kasteel af gelegen. De tuinen lopen in elkaar over en er was tot voor enkele maanden, geen zichtbare afscheiding. Ik moet hier bijvoegen, dat de familie Van Blankenhagen zeer goed bekend is en in het dorp om haar weldadigheid bemind. Nu heb ik in de kranten gelezen, dat de dorpen Linden, Kessel-Lo enzovoort geheel in brand waren gestoken door de Duitsers, bij gelegenheid van de vernieling van Leuven. Er is dus aanleiding om te geloven, dat de correspondent in dwaling is gebracht ten aanzien van de nationaliteit van hen die het Rode kasteel hebben in brand gestoken¹. Hoe is het aan te

---

¹ We hebben natuurlijk geen enkel bezwaar tegen opneming van deze brief. Slechts mogen wij erbij opmerken, dat onze correspondent zelf de gebeurtenis te Linden allerminst heeft gegeneraliseerd, doch haar slechts als een op zichzelf staan betreurenswaardig feit, gevolg van een misverstand omtrent ons land, heeft vermeld.

De Nieuwe Courant van gisteravond bevat overigens een uitvoerig verhaal, opgetekend uit de mond van de heer Blankenhagen zelf, waarin de mededeling van onze correspondent geheel wordt

nemen, dat de Belgen zouden hebben in brand gestoken: 1° een buitenverblijf, dat aan een Belg behoort en dat 2° als ambulance was ingericht en een veertigtal Belgische soldaten herbergde, en dat door de burgemeester, zelf eigenaar, of bij geval van afwezigheid, door een bewoner van het dorp, of zelfs van het buitengoed zelf niet tijdig zou zijn geprotesteerd, om de brand te voorkomen? En wat is er van de gewonden, die in het buiten verzorgd werden, geworden?

Volgens de mededeling van uw correspondent zou alles gebeurd zijn uit vijandschap tegen de Nederlandse vlag. Ik weiger met beslistheid dat te geloven en indien de feiten zich werkelijk hebben toegedragen als uw correspondent is verteld, dan heeft er een verschrikkelijk misverstand plaatsgehad, dat alle Belgen zonder uitzondering zullen betreuren, en van harte zullen willen opheffen.

Het feit, dat het buitenverblijf eigendom is van graaf de Beaufort, vermindert met name de schade, aan de familie Van Blankenhagen berokkend.

In elk geval is het niet gerechtvaardigd uit één feit algemene conclusies te trekken, en op het ogenblik, in aanmerking genomen het bewonderenswaardig gastvrij onthaal, dat de Belgen bij de Hollanders vinden, en de bewijzen van sympathie die zij onder alle omstandigheden krijgen in geheel Nederland, mag men wel, zonder vrees zich te vergissen, zeggen, dat er niet veel over is van de wolk van wantrouwen, die aan de horizon was gekomen. Ook uit naam van al mijn landgenoten, die zulk een weldadige gastvrijheid in Holland hebben gevonden, ook uit naam van ontwikkelde kringen in België, mag ik verzekeren, dat op het ogenblik het gevoelen dat in het hart der Belgen ten aanzien van de Nederlanders overheerst, er een is van

---

bevestigd. Het feit moet op 11 september hebben plaats gehad. -
Redactie

oprechte erkentelijkheid en sympathie, welke de beste panden zullen zijn voor welgevestigde vriendschap in de toekomst.

Ik durf hopen, mijnheer de redacteur, dat u mijn brief welwillend zult aanvaarden, en dat gij hem zult willen opnemen in uw blad, waarop ik geabonneerd ben.

U bij voorbaat bedankend voor uw hulp, om een misverstand weg te nemen tussen twee naburige en bevriende naties, verblijf ik

Een Belg.

Uit Antwerpen komt het bericht, dat van het begin van de oorlog af 36 Duitse schepen, gezamenlijk meer dan 100.000 ton metend en waarvan de waarde op 50 miljoen frank wordt geschat, te Antwerpen zijn opgehouden. De reden, dat zoveel Duitse vaartuigen aldus geïnterneerd konden worden, moet volgens het bericht hierin gezocht worden, dat Duitsland, bij het uitbreken van de oorlog overtuigd zijnde dat België onzijdig zou blijven, aan deze schepen geen orders gegeven heeft naar andere neutrale havens te gaan.

Woensdag 30/09/1914 - avondeditie

Steun aan Belgische onderwijzers.

Het Bureau International de Fédérations d'Instituteurs, dat reeds jaren in het belang der internationale samenwerking van de onderwijzersverenigingen, samen met bijna 500.000 leden, werkzaam is, organiseert in alle aangesloten landen door bemiddeling van de landelijke verenigingen een steunbeweging onder de onderwijzers ten behoeve van de vakgenoten, die door de

oorlog in ellende zijn geraakt, zowel voor de uitgewekenen als voor degenen, die nog in België vertoeven.

Op verzoek van de secretaris van het Internationaal Bureau, de heer P. Cnudde (België), hebben de heren M. Mieras te Beesd, P. Otto te Bloemendaal en Ph. van der Vos te Amsterdam, tijdelijk de vertegenwoordiging van het bureau op zich genomen. De voorzitter en de vice-voorzitter van het bureau zijn van alle verkeer met de buitenwereld afgesloten; sinds begin augustus is van hen niets meer vernomen.

De drie Nederlandse gedelegeerden hebben thans als vertegenwoordigers van het Internationaal Bureau tevens een Nederlands Comité gevormd tot steun van de naar Nederland uitgeweken Belgische onderwijzers, dat zich heeft aangesloten bij de centrale commissie voor de belangen van uitgeweken Belgen.

In samenwerking met de Engelse National Union of Teachers en de Belgische Fédération générale des Instituteurs Belges wordt een adreslijst samengesteld van alle uitgeweken onderwijzers. Dringend wordt ieder verzocht de adressen, die hem bekend zijn, aan het bureau op te geven.

Het adres van het Internationaal Bureau en van het Nederlands comité tot steun van uitgeweken onderwijzers is bij de heer P. Otto te Bloemendaal.

Eindhoven, 30 september. In vervolg op mijn telegram van gisteren kan ik nog het volgende over de bezetting van Mol door de Duitsers melden. De Duitsers verschenen zondag om 4 uur voor genoemde plaats en na een korte schermutseling, eindigend met de terugtocht der Belgen, werd Mol door hen bezet. Maandag vertrokken ze weer

in de richting Herentals (tussen Mol en Antwerpen), na eerst de spoorlijn opgeblazen te hebben.

Mol is niet verwoest; alleen het station is beschadigd.

Het aantal vluchtelingen, door de trams van de grens aangebracht, is minderend.

Londen, 30 september. Volgens een bericht aan de Daily News is de ontruiming van Aalst door de bevolking vanwege de overheid gelast om de stad voor het lot van Dendermonde te bewaren. Aalst heeft (had) 33.200 inwoners; na maandagmiddag 3 uur was geen Belg meer in de stad.

Brussel, 30 september. Het hoofdkwartier van het Duitse belegeringsleger voor Antwerpen heeft ter kennisgeving aan de Belgische regering het volgende aan de Amerikaanse en de Spaanse gezant medegedeeld:

Voor zover de Belgische regering zich ertoe verbindt om bouwkundige werken, in het bijzonder kerktorens, niet voor militaire doeleinden te gebruiken, zijn de Duitse belegeringstroepen bereid deze bouwwerken bij een beschieting zoveel mogelijk, dit wil zeggen in zoverre dat bij het geweldige ontploffingsvermogen der moderne granaten binnen hun vermogen is, te sparen.

Men meldt ons uit Maastricht:

Iemand, die uit Luik hier aankwam, deelde mee, dat daar terug zes grote 42 cm kanonnen zijn aangekomen, die zullen naar Antwerpen getransporteerd worden. Voorts kwamen te Luik 50 auto's met geniesoldaten aan. Ook deze vertrokken naar Antwerpen.

Het bombardement van Mechelen.

Aan de Flandre Libérale van maandagochtend ontlene wij nog het volgende over het bombardement van Mechelen:

Het gewone leven was alweer zowat volkomen aan de gang. Stel u dus de ontroering der bevolking voor, toen zij gisterenochtend, tegen kwart over acht, een vreselijk geluid, helaas reeds al te bekend, hoorde. Het werd gevolgd door een paar andere van dezelfde aard; de Duitsers beschoten de stad voor de derde keer. De projectielen waren geweldig; als zij een huis troffen, richtten zij ontzettende verwoestingen aan, sprongen zij op de straat, dan vernielden zij de gevels in het ronde. Het was duidelijk, dat de Duitsers met zeer zwaar geschut werkten. Tot het middaguur aarzelden velen nog de stad te verlaten, maar na de middag regende het kanonskogels als hagel. Dit joeg eenieder op de vlucht. De meeste straten waren weldra versperd door de puinhopen, maar bij stoffelijke schade bleef het niet. Rode Kruislieden verzekeren dat tal van burgers gedood en gewond zijn; men kent ondermeer een gezin van vijf personen, dat op de drempel van het huis gedood werd, op het oogenblik dat zij vluchtten. In de kelders was men zelfs niet veilig, zo sterk was de kracht der kogels. De kerken werden vooral als doel uitgekozen, vooral Sint-Rombouts. Een manshoge bres is in de voet van de toren der kathedraal geschoten; een kogel doorboorde de toren. Het dak van het station heeft geleden en de staatsdrukkerij der postzegels is verbrand. Gedeelten van de werkplaatsen der spoorwegen zijn ernstig beschadigd. Een vreselijke bewaarplaats is in het stadhuis ingericht; men heeft daar bijeengebracht menselijke lichaamsdelen, hier en daar gevonden, en behorende aan verschillende door de kogels in stukken gescheurde lichamen. In de grote meubelfabriek van Van der Auwera is brand uitgebroken. De Hanswijkstraat heeft ook veel geleden, 14 personen werden daar bedolven onder de puinhopen van een koffiehuis. Men vermoedt, dat allen zijn omgekomen. De forten van Walem en St.-Katelijne-Waver hebben de

aanvaller hevig bestookt en zijn geëindigd hem terug te drijven. De stoffelijke schade is aanzienlijk, maar het aantal slachtoffers is nog niet op te geven.

Volgens latere berichten heeft het bombardement 's nachts voortgeduurd en was het maandagochtend nog aan de gang.

Een zitting van de Duitse krijgsraad te Tongeren.

Men schrijft ons uit Maastricht:

De stad Tongeren die sedert de oorlogsverklaring het toneel geweest is van zoveel tragische gebeurtenissen, en waar de stedelijke autoriteiten blij hebben gegeven van de grootste moed en van de grootste waardigheid, is geheel in beroering geweest door het proces, gericht tegen de burgemeesters en secretarissen der gemeenten Vroenhoven, Zichen Zussen Bolder, Valmeer, Millen, Grote Spouwen en Kleine Spouwen.

Op achttien september hadden deze ambtenaren een telegram gekregen van de divisiegeneraal te Hasselt, de heer de Schepper, hun aanschrijvende dat zij de miliciens van de lichterding 1914 in kennis hadden te stellen dat deze binnen drie dagen naar Antwerpen moesten vertrekken, wilden zij niet voor deserteurs gehouden worden. Een burgemeester van een naburige gemeente, die geweigerd had aan dit verzoek te voldoen, werd door Belgische soldaten weggevoerd en naar Antwerpen gebracht om gevonnist te worden.

De plaatselijke Duitse commandant van Tongeren, majoor Sterzel, die gehoord had dat de burgemeesters van bovengenoemde gemeenten de miliciens aangezegd hadden dat ze opgeroepen waren, liet de burgemeesters dier gemeenten evenals vier

gemeentesecretarissen gevangen nemen. Zij werden naar Tongeren gebracht en in hechtenis gehouden tot 24 september.

De advocaat Meyers, wetende dat deze personen voor de krijgsraad zouden verschijnen, liet aan de auditeur-militair vragen, of hij ze mocht verdedigen. Aanvankelijk werd op deze vraag geen acht geslagen; maar donderdagmorgen werd advocaat Meyers op het stadhuis ontboden, waar de krijgsraad om 10 uur zitting hield. Mr. Meyers verzocht de krijgsraad hem toe te staan zich advocaat Deploige toe te voegen, wat hem toegestaan werd.

De krijgsraad was samengesteld uit vijf officieren, van welke twee uit Luik en de anderen uit Tongeren. Uit de instructie bleek, dat de burgemeesters, door het ontvangen telegram ten uitvoer te brengen, slechts gehoorzaamd hadden aan de Belgische militaire autoriteit van hun district en dat zij, met het lot, voorbeschikt aan de andere burgemeester, voor ogen, geoordeeld hadden dat zij zich niet aan de opdracht konden onttrekken.

Na het verhoor, dat 2 uur duurde, vroeg de auditeur-militair een schorsing van de zitting, om hem, evenals de verdedigers, in staat te stellen zich voor te bereiden.

Na een kwartier werd de zitting heropend en de auditeur-militair las de akte van beschuldiging voor. Hij las de Duitse wet voor, volgens welke de personen op Duits grondgebied of op grondgebied, door de Duitse troepen genomen, die met opzet het rekruteren begunstigen van miliciens van het vijandelijke leger, ter dood veroordeeld worden. Hij besloot tot toepassing van die straf op al de personen, die gedagvaard waren, uitgezonderd de secretaris van Vroenhoven, die onkundig was gebleven van het oproepen der miliciens.

De advocaat Meyers, zeer onder de indruk van de taak en verantwoordelijkheid, hem opgelegd om deze moedige landlieden te verdedigen, begon met de krijgsraad te bedanken voor de eer, hem te beurt gevallen om het woord hier te mogen voeren; hij deed een beroep op de rechtvaardigheidsgeest en zegde, dat zelfs in tijden van oorlog de beginselen, die ten grondslag liggen aan de uitoefening der justitie, stipt toegepast dienden te worden. Hij beriep zich op twee hoofdpunten, om te bewijzen, dat de aangehaalde Duitse wet niet toepasselijk was op het gebeurde. Vooreerst kon de Duitse wet, omdat ze niet in België was afgekondigd, ook niet toegepast worden. In de tweede plaats was niet bewezen, dat de Duitse autoriteit zich uitstreckte tot de gemeenten, waarover het hier ging en dat het ook niet waar was, dat deze gemeenten bezet waren door het Duitse leger. Dat, wanneer het enerzijds waar was, dat Duitse troepen voorbijgetrokken zijn of gehuisvest waren in die gemeenten, waar ook geregeld militaire opvoedingen gedaan zijn en waar geen vijandelijke daad is voorgekomen, het anderzijds waar is, dat sedert meerdere weken geen Duitse soldaat er meer verblijf houdt.

Dat het zeker is, dat er te Tongeren een plaatselijk Duits commandant is, maar dat niet bewezen is, dat zijn gezag zich uitstrekt tot de bedoelde gemeenten; dat deze gemeenten geen aanschrijving hebben gehad van de commandant van Tongeren, dat zij onder zijn beheer waren; dat dientengevolge de burgemeesters en de gemeentesecretarissen Belgische ambtenaren zijn, benoemd en aangesteld door de koning der Belgen, residerende op administratief gebied onder de gouverneur der provincie, op militair gebied onder de orders staan van de divisiecommandant van Hasselt, generaal de Schepper. De verdediger concludeert, dat de tekst van de aangehaalde wet wegens dit dubbel motief niet toegepast kan worden.

De verdediger eindigde zijn pleidooi met een beroep op het geweten der magistraten, die zelf soldaat, beter dan wie ook weten, hoe groot de verschrikkingen en ellende van de oorlog zijn voor hen, die echtgenoten en vaders in dit vreselijke conflict verwickeld zien. Dat zij zeker niet de ellende in de streek willen vermeerderen, die toch reeds zo groot is, door vrouwen en kinderen in rouw te dompelen van ambtenaren, die slechts eerbied en bewondering verdienen; dat, wat hem betreft, hij veel meer waardering voelt voor zijn landgenoten, dan voor de burgemeester, die geweigerd heeft zijn plicht te vervullen.

Advocaat Deploige pleitte op zijn beurt. Hij wees vooral op het moeilijke parket, waarin de betrokken ambtenaren zich bevonden. Hij deed een beroep op het hart der magistraten en deed uitkomen, met hoeveel angstige spanning de families zijner cliënten het oordeel afwachten.

De pleidooien werden in het Nederlands gedaan, zonder dat de tolk, Mr. Bauduin, van Maastricht, behoefde tussenbeide te komen.

De raad trok zich een kwartier in de raadkamer terug. Het is onnodig de aandoening te beschrijven die zich van de beschuldigten, hun verdedigers en de tolk meester maakte.

Daarna werden de aangeklaagden en hun verdedigers binnen geroepen en de raad sprak de 10 beschuldigten vrij. Het vonnis luidt, dat het aan beklagden ten laste gelegde feit in hoofdzaak is bewezen, maar geeft toe, dat het niet vastgesteld is, dat de Duitse troepen de gemeenten bezet hadden, waarom het hier gaat, en dat derhalve de aangehaalde wet niet van toepassing is.

Toen kwam er een hartroerend en aangrijpend ogenblik. De vrijgesprokenen wierpen zich wenend in de armen van hun verdedigers, die zelf zeer bewogen waren.

Deze zaak heeft veel opzien gebaard in de hele streek en in Nederlands Limburg, op welks grens deze gemeenten liggen.

Niettegenstaande het vrijsprekende vonnis zijn de gevangen personen niet in vrijheid gesteld. Men zegt, dat er nog beroep tegen het vonnis kan komen.

Vlaming en Waal.

De Flandre Libérale, het Gentse dagblad, dat vroeger gerust voor antivlaams kon doorgaan, bevat het volgende schetsje:

De auto zou weggrijden. We waren in de badplaats, in het hotel dat als ambulance was ingericht, een gewonde komen halen, die naar Oostende vervoerd moest worden. Het was een moedige infanterist, die een kogel had gekregen bij een der laatste gevechten. Hij was Waal, een man van over de 30, zacht en beleefd, die wat langzaam sprak, en zichtbaar verheugd was zo goed te zijn behandeld en met dat mooie rijtuig te worden weggehaald.

Op het ogenblik, dat de bestuurder wilde afrijden, vroeg hij dringend: kan men niet even wachten? Daar komt mijn kameraad mij goeiedag zeggen ... natuurlijk voldeden wij met plezier aan zijn verzoek en de motor bleef stilaan snorren, toen daar van de trappen van het hotel, moeizaam hinkend, geleund op de arm van een dame van het Rode Kruis, een andere soldaat afkwam, jonger dan de eerste, met lichtblauwe ogen, blonde haren en een fris, eerlijk gelaat.

Onze soldaat, die even bruin was als de ander blond, herhaalde: Het is mijn kameraad, ziet u. Wij waren altijd samen en zijn samen gevallen. Hij kan niet veel praten, het is een Vlaming ...

Waarom bekeek ik de ander toen nieuwsgieriger? Waarom vergeleek ik zijn gelaatstint met die van de Waal? Waarom maakte ik, opgewonden bijna, vergelijkingen tussen die twee rassen, zo verwonderlijk vertegenwoordigd door die Waalse mijnwerker en de jonge Vlaamse tuinier? Gij raadt het zeker ...

De ander kwam nader en de beide vrienden spraken niet. Al die mooie mensen, die hen aanstaarden, sloegen hen zeker wat uit het veld, want het waren geen bluffers, het waren twee zeer bescheiden mannen, die in het geheel niet voor held speelden, al hadden ze dat eigenlijk best kunnen doen. Het waren twee flinke knapen, eerlijke en moedige zonen van Vlaanderen en Walenland.

Ze schudden elkaar schuchter de hand; ze wisten niet of ze elkaar weer zouden zien, maar ze zouden zeker de zes, zeven weken, die ze samen doorleefd hadden, nooit vergeten.

En toen, terwijl de auto wegreed, keken ze elkaar na en, bij een hoek van de weg, groetten ze elkaar nog uit de verte, met breed armgebaar.

Het is mij lang bijgebleven, als een der meest troostrijke taferelen van deze verschrikkelijke oorlog, dat afscheid van die twee vrienden. Ongetwijfeld, morgen zullen afgunst en nijd weer herleven, maar de twee vrienden zullen niet vergeten, dat zij naast elkaar gestreden hebben in de loopgraven, en dat de Vlaamse steden geleden hebben als de Waalse. En als er geen spelbrekers tussen komen, zal men elkander best begrijpen, want de harde beproeving samen doorstaan, is de zekerste band, die twee mensen, die geleerd hebben

elkaar te achten, doordat ze elkaar beter leerden kennen, kan binden. En de volkeren zijn als de mensen.